

Кратак преглед распадања (3)

„Све што знам о политици, научио сам од доктора Војислава Шешеља“

(Томислав Николић, јануар 2008)

1. Догађај године

Никада нећемо тачно сазнати када се тачно у глави Томислава Николића родила идеја да се одвоји од Шешеља и крене својим путем. Да ли је на њу дошао сам – и да ли му је неко у том погледу отворио очи? У сваком случају, пажљивији новинари и аналитичари (а вероватно и надлежне службе) већ дуже време су могли да примете како много тога шкрипи унутар некад импресивне радикалске машинерије, на којој су им политички противници годинама завидели.

Иако су радикали упорно демантовали све гласине о нејединству, проглашавајући их пуким жељама и подметањима "жуте" штампе, биле су све уочљивије напрслине на радикалском монолиту. Но, брзина са којом се све распало када је коначно почело да пуца, ипак је све изненадила. Али тако је то кад пуца камен – или кад се одвија нека добро режирана представа.

У сваком случају, када се крајем 2008. правило салдо догађаја који су политички обележили протеклу годину, распад Српске радикалне странке готово да је засенио и проглашење независности Косова и хапшење Радована Караџића и Тадићев политички тријумф. И свакако представља највећи, такорећи, и једини прави успех ове „демократске власти“, иако она можда у читавој тој операцији – што је вероватно и

Човек број 2 или радикално труло

Пише: Ђорђе Вукадиновић
петак, 06 фебруар 2009 23:46

један од разлога успешности исте – и није имала неку одлучујућу улогу. Не само што је убедљиво најјача опозициона странка темељно подељена и поцепана, него су за дуги рок стављени ад акта и сви пројекти јединственог опозиционог наступа и свега што на то личи. Већи поклон влади на самом почетку њеног мандата тешко да се могао и замислити. Мада је питање да ли ће им и то помоћи.

2. Тихи убица

Николић је био „број 2“ каквог нико други није имао. Бескрајно лојалан, потпуно различит од виолентног и егзибиционистички настројеног Шешеља, а опет потпуно компатибилан с њим. Динарска еуфорија и шумадијска смиреност (А у средини Вучић!?). Два тела, а једна душа. Ниједна друга странка то није имала. У свим српским (демократским) странкама, чим се појави, односно издвоји неко ко би својим ауторитетом могао макар издалека да се приближи лидеру, одмах би почињао побуну, или би га опрезни лидер још пре тога превентивно елиминисао.

Заправо, кад боље погледамо, веће је чудо што су Николић и Шешељ уопште толико дуго остали заједно, него што су се разишли. А да није било Шешељевог, ево већ шестогодишњег боравка на хашком "службеном путу", вероватно да до разлаза никада не би ни дошло. Као што га вероватно не би било ни да је Николић успео да направи тај последњи корак – освајање власти – за који се стално чинило да је на дохват руке, али који му је у последњем тренутку увек некако измицао. Николић као да је био предодређен да буде други. Други у партији, други у држави, други у влади. Зато га је ваљда Тадић толико и волео и фаворизовао као свог "највећег противника".

Први до Шешеља, први до Тадића, први до Коштунице... Далеко да је то мало и да то није фасцинантан успех за свакога, а поготово за човека који је имао његов животни пут. Али Николић је очито желео да бар једном буде први и главни – што је психолошки разумљиво, али не увек и политички мудро. Али како год се окончао тај његов "напредњачки" пројект, још од стварања и распада ДОС-а није било важнијег догађаја у српском партијском животу.

3. Идентификација са агресором

Николић је највероватније искрен када говори о односима у врху радикала, те шикани и притиску којем је био изложен. Међутим, тешко да је Шешељ баш сада, последњих година и месеци, открио неко своје непознато лице, које је свих ових година и деценија било скривено Николићу и његовим сарадницима. И поставља се питање – како им то раније није сметало? У сваком случају, после свега што је са и под Шешељем прошао и проживео на српској политичкој сцени, за Николића вероватно није било часнијег, а можда чак ни политички исплативијег исхода од резигнираног и достојанственог повлачења.

Да је смогао снаге да се господски повуче, Николић би, пре свега, био поштеђен мрцварења од стране бивших страначких колега и на његовој страни би биле симпатије – и то искрене симпатије, а не наручене – читаве српске јавности. А поврх свега, уопште није искључено да би му кроз пар месеци читава странка – или бар њен највећи део – сама пала у руке. Но, питање је колико се Николић ту уопште питао и да ли је баш могао много да бира. Ипак, ако се пажљивије прате Николићеве наступе, постаје очигледно да се он није дистанцирао само од Војислава Шешеља и његовог диктаторског начина вођења странке. Да се не лажемо, Тома је направио велики заокрет, да не кажемо, салто мортале у односу на све оно што је годинама уназад био и говорио. Чак ни његова несумњива вештина, као ни благонаклоност медија који нису показали много амбиције да превише ("истраживачки") чачкају по мотивима и позадини Николићеве метаморфозе, нису могли да прикрију чињеницу да Тома данас ипак другачије говори не само о Шешељу, него и о Европи, Русији, ССП-у, а нарочито о Борису Тадићу и Демократској странци. А када се сада филм врати мало уназад, може се приметити да тај процес није отпочео јуче, нити тек после парламентарних избора.

Има, додуше, неке истине у Николићевим речима како се, заправо, није он толико променио и политички приближио демократама, него је то Борис Тадић „дошао у његово двориште“, тј од „Европа-или-смрт“ приче, прешао на умеренију и сложенију „исток-запад-север-југ“ реторику, која је у основи била Николићева, како у његовој првој, тако и у другој кампањи против Тадића. На сличан начин је својевремено и Вук Драшковић објашњавао своје приближавање Милошевићу у другој половини деведесетих година. И без обзира што, као што рекох, у томе има извесне истине, у ту интерпретацију – сем Тадићевих љутих ЛДП противника – мало ће ко заиста поверовати. Као што је, уосталом, својевремено мало ко поверовао Драшковићу.

4. Све тече – све се мена

Нема више никакве дилеме да је најкасније од јесени 2007. Николић успоставио неки контакт са Борисом Тадицем и његовим окружењем, и да је као резултат тог контакта уследила одлука о расписивању председничких избора. Могуће да је на то отопљаване утицало Коштуничино двоструко „вероломство“ из маја исте године приликом преговора о формирању владе, као и незадовољство Николића и Вучића због процеса „решешелизације“ СРС-а за време и након Шешељевог штрајка глађу. Да Николић није пристао да иде на те председничке изборе у предвечерје проглашења косовске независности, њих не би ни било, односно не би имали никакав легитимитет.

Оставимо ли тренутно по страни традиционалне српске спекулације о парама и издаји, на Николићеву вишеструко проблематичну одлуку да се на председничким изборима појави вероватно су утицале две процене. Прва, да на изборима може победити – није искључено да му је неко потурио и истраживање које је ишло у том правцу – што је било апсолутно погрешно, иако је на крају заиста освојио невероватно много гласова. И друга, да ће, ма како се избори завршили, он из њих изаћи ојачан, а ДСС и Коштуница ослабљени – што је било делимично тачно.

Сада, ретроактивно гледано, и неке друге ствари из председничке и парламентарне кампање радикала током 2008. добијају мало другачији смисао. А поготово упадљиво одсуство антизападне, антиамеричке и анти-НАТО реторике, као и још необичније одустајање од тврђе националне, па чак и од било какве озбиљније косовске приче – што је у већинском делу српске аналитике било поздрављено, али и (дис)квалификовано као пуки маркетиншки трик под утицајем, наводно, „америчких саветника. А што се Русије тиче, остало је само једно магловито неодређено русофилство – и онај чувени гаф са „жељом да постанемо руска губернија“ из времена Николићевог тродневног мандата на челу Скупштине, гаф који је нанео страховиту штету како руској, тако и српској ствари у Србији, и који је месецима био омиљени шлагворт и предмет сеирења у свим другосрбијанским наступима и полемикама.

Све у свему, да ли сам од себе, или под Вучићевим или неким трећим утицајем, Николић се мењао, а да то, на његову несрећу, или нико није приметио, или у то нико није веровао. Сем пословично опрезног, да не кажемо, пословично параноичног Шешеља. У том смислу, Николићеви „заменички“ дани су били одбројани још пре званичне објаве сукоба, само је у питању било узајамно тактизирање и трагање за најбољим тренутком и поводом.

5. Невиност без заштите

Недавна смена Николића са места председника административног одбора Скупштине Србије, иако сама по себи не би завређивала нарочиту пажњу, добар је повод за анализу играка који Николић и напредњаци већ месецима играју на српској политичкој сцени.

Разумљива је Николићева жеља да максимално политички профитира од једне, заправо, рутинске и само формалне смене са функције коју већ месецима није ни обављао. Разумљива је и намера да се медијском халабуком прикрије чињеница да је његов посланички статус, као и статус његовог посланичког клуба у скупштини прилично нејасан и дискутабилан. Али је мање разумљива готово апсолутна склоност буквално свих српских медија да му се у тој игри нађу на услузи. А најмање је прихватљиво што се Николић и дружина понашају као да то не виде и као да то није случај, те иду околу и даље изигравајући жртве – овај пут – неке, наводно, страшне радикално-демократске уроте.

Помињу се милиони евра, “стратешки договор Шешеља и Тадића”, „незапамћени скандал“, „трговина“ и слично. Овде се, заправо, ради о два одвојена питања. 1. Да ли је било договора демократа и радикала поводом усвајања буџета? 2. Да ли је оправдана Николићева смена са места председника једног од два најважнија скупштинска одбора? И одговор на оба питања је, по свој прилици, потврдан. Наиме, последњих дана децембра, када је истицао рок за усвајање буџета, сигурно је било неког договора између владајуће коалиције и Шешељевих радикала. То је готово извесно. Али напредњачки покушај да из тога извуку велики политички капитал и изврше неку врсту самоамнестије за сопствено политичко конвертитство комичан је и неверљив.

Евентуални договор СРС и демократа, уколико га је било – а, као што рекосмо, по свему судећи, јесте – једнократан је и тактички. С друге стране, дил који су са Тадићем и ко зна с ким још направили Николић и Вучић – стратешки је и дубински. И то се напосто – барем засад – не може поредити. Е, сад, друга је ствар то што љубави на српској политичкој сцени кратко трају и што се теоретски може замислити сценарио по коме Николић више неће бити „омиљени опозиционар“. Али је тај дан још далеко – а питање да ли ће икада и доћи.

Они који су Николића подржавали и они који макар нису били склони да га априори демонизују и вређају нису то чинили због тога што су били опчињени његовим

политичким профилем, нити његовим изразима захвалности и дивљења „доктору Војиславу Шешељу“, већ зато што су били згађени количином негативне кампање, провокација, напада и увреда којима је био изложен и када је за то давао неког повода и када није. Николић и његова странка су у међувремену постали миљеници управо оних медија који су их највише нападали и вређали (Блиц, Б92), Правда их обжава до имбецилности, а готиве их и на РТС-у, Пинку, Куриру, Политици, Пресу... Све у свему, да се не лажемо, у Србији – а и шире – такве опозиције, тј. са сличним третманом, нит је било, нит ће скоро бити. А чињеница да је Николићев медијски статус у овом тренутку бољи чак и од Тадићевог, говори много већ само по себи.

6. "Где су новци?"

Грмљавина о неком страховитом дилу, такорећи, савезу „Шешеља и Тадића“, додуше, из напредњачког угла има смисла утолико што мало релативизује радикалске оптужбе на рачун „оних који се тајно састају и преговарају са Тадићем“. Галамом о томе они желе да обесмисле гнев и клетве својих дојучерашњих колега, поручујући им нешто у стилу: Ето, и ви преговарате и договарате се са Тадићем. Видите да је принцип исти – а све остало су нијансе.

А што се тиче напредњачке оптужбе о „два милиона евра“, колико је, наводно, плаћено радикалска конструктивност приликом доношена буџета, у њу је тешко поверовати. Не зато што имам илузија о српској политичкој класи, нити зато што мислим да сличних плаћања и других форми купопродаје нема, већ напросто зато што сматрам да изгласавање буџета у законом предвиђеном року за владајућу коалицију напросто није било толико значајна ствар да би се због ње завлачила рука у црне партијске фондове. Наравно, била би то извесна политичка непријатност за њих, али би зато, с друге стране, са становишта државне касе, и привремено финансирање имало својих предности. Уосталом, ако пуко одустајање од амандмана – радикали нису гласали за буџет, нити су том гласању дали кворум – вреди огромних два милиона евра, тешко је не запитати се колико би онда тек морало да кошта разбијање најјаче опозиционе странке!? Зато је можда Николићу и Вућићу паметније да, барем неко време, не говоре о парама.

7. Рат до истребљена

Николић тренутно, додуше, јесте миљеник домаћих медија и страних амбасадора, али

му нипошто не треба завидети. Сви аплаузи и сви комплименти које је последњих месеци добио вероватно застају у грлу пред оним што му, јавно и тајно, свакодневно приређују његови бивши партијски другови. А и то је вероватно тек дечја игра у односу на оно што га чека у случају да се Војислав Шешељ заиста ускоро врати из Хага.

Не треба сумњати да је овде у питању рат до истребљења. Чак и међу кафанским медијским и аналитичким експертима, познатим по томе што сматрају да су невероватност и бесмисленост неке теорије најсигурнији доказ њене истинитости, дакле, чак и међу таквима све је теже наћи неког ко би био спреман да тврди како је све ово само још једна радикалска ујдурма, и како су се Воја и Тома све то договорили да би преузели део народњачких и демократских гласова и да ће, чим се Шешељ врати из Хага, један другом кумовски пасти у загљај, измирити се и изљубити – и „опет их све заједати“. Не. Напредњаци и шешељевци ће се до последњег тући око радикалског политичког наслеђа. Нема ту места никаквом маштању о уласку у било чије бирачко тело, а чак и када се саставе њихови гласови, њихов збир је знатно мањи од онога што су имали док су били заједно.

Квантитативно гледано, Николићеви напредњаци су у овом тренутку готово дупло јачи, тј. бројнији од радикалских ортодокса, који су преко ноћи остали без оперативног вођства, без новца, без идеје и без логистике. И уколико се Шешељ у најскорије време не врати, тај тренд ће се само још појачати. Али, треба рећи, чак ни са Шешељем радикали више никада неће бити оно што су били, и у том смислу, ма каква му била политичка судбина, Николић је своју (не)свесну мисију „радикалског гробара“ веома добро обавио. Није, додуше, успео да формално преузме саму странку – што му је, наводно, био превасходна намера – али им је задао тежи и гори ударац него што су то успели Милошевић, Ђинђић и сви ранији радикалски дисиденти заједно. Уосталом, можда је преузимање странке био само његов лични циљ, али не нужно и оних који су му у томе помагали и којима је можда – са читавом странком иза себе Николић би вероватно био захтевнији партнер и опаснији ривал – управо ово најповољнији исход.

А перспективе?! Рекли смо да је, на неки начин, већ самим својим формирањем Николићев СНС испунио своју основну сврху. А што се тиче непосредне политичке будућности, напредњаци ће још неко време моћи да живе од старе Николићеве славе и ефеката летошњег медијско-политичког катапултирања. СНС је тренутно храст пресађен у саксију. Бујна крошња и снажно стабло, али ишчупани из корена и са прекинутом везом са извором из којег су црпели енергију и снагу. Зато, не укорени ли се благовремено и не утемељи на неким релативно скорим ванредним парламентарним изборима, или брзим уласком у власт, читав тај изцикљали напредњачки организам почеће да вене – што се на Николићу, уосталом, већ помало и види.

Човек број 2 или радикално труло

Пише: Ђорђе Вукадиновић
петак, 06 фебруар 2009 23:46

(краћа верзија овог текста објављена је у недељнику Време бр. 944, од 05.02.2009)